

Q&A (overkoepelend) briefadvies planbureaus/RIVM

ALGEMEEN

Over welke gevolgen van de coronacrisis maakt u zich het meeste zorgen? / Wat is uw belangrijkste advies?

Ons belangrijkste advies is dat het kabinet bij het herstelbeleid van de coronapandemie - dat zowel gaat over het te boven komen van de crisis als over een herinrichting van Nederland - moet uitgaan van een breed perspectief op welvaart. Hierbij is de economie belangrijk, maar gaat het ook om zaken als gezondheid, veiligheid, de toegankelijkheid van voorzieningen, leefomgeving en sociale gelijkheid. Ons advies is om - sneller dan al gebeurde - op deze brede welvaart te sturen om te voorkomen dat economische sectoren, bevolkingsgroepen of de gestelde klimaatdoelen op achterstand raken. Het is namelijk niet vanzelfsprekend dat we weer een krachtige economie krijgen waarin iederéén meeprofiteert, dus ook de kwetsbaren in onze samenleving. En het is niet vanzelfsprekend dat we straks kunnen genieten van een gezonde leefomgeving. Het pakt niet vanzelf goed uit. Als planbureaus kunnen wij hierin ondersteunen.

Heeft het kabinet te veel oog voor het gezondheidsaspect van de coronacrisis?

Het is in ieder geval belangrijk dat andere perspectieven ook worden meegewogen. Er zijn immers meer zaken die mensen belangrijk vinden in het leven. Daarom zijn wij, maar ook andere partijen (SER-denktank en de werkgroep van burgemeester Halsema), gevraagd om mee te denken. In ons advies wijzen we er ook op dat we uit moeten gaan van het concept 'brede welvaart'. Hierbij staat niet alleen de gezondheid centraal, maar gaat het ook om bijvoorbeeld economie, veiligheid, de toegankelijkheid van voorzieningen, leefomgeving en sociale gelijkheid.

Vindt u dat het OMT moet worden verbreed?

Wij vinden net als het kabinet dat – naast het gezondheidsperspectief – ook moet worden gekeken naar economische en maatschappelijke effecten. Dit 'verruimen' van het perspectief kun je op verschillende manieren vormgeven.

Wat doet het kabinet op dit moment niet goed?

Dit advies velt geen oordeel over het kabinet. Wel geven we hen enkele belangrijke adviezen mee. De belangrijkste is dat het kabinet bij het herstelbeleid van de coronapandemie - dat zowel gaat over het te boven komen van de crisis als over een herinrichting van Nederland - moet uitgaan van een breed perspectief op welvaart. Hierbij is de economie belangrijk, maar gaat het ook om zaken als gezondheid, veiligheid, de toegankelijkheid van voorzieningen, leefomgeving en sociale gelijkheid. Ons advies is om - sneller dan al gebeurde - op deze brede welvaart te sturen om te voorkomen dat economische sectoren, bevolkingsgroepen of de gestelde klimaatdoelen op achterstand raken. Het is namelijk niet vanzelfsprekend dat we weer een krachtige economie krijgen waarin iederéén meeprofiteert, dus ook de kwetsbaren in onze samenleving. En het is niet vanzelfsprekend dat we straks kunnen genieten van een gezonde leefomgeving. Het pakt niet vanzelf goed uit. Als planbureaus kunnen wij hierin ondersteunen.

Staat er in dit advies nog iets nieuws?

Aan ons is gevraagd om de belangrijkste zaken aan te geven. Daarom staan in ons advies natuurlijk ook onderwerpen die recent ook door ons naar voren zijn gebracht. Belangrijkste van het advies is dat de planbureaus het kabinet adviseren goed op de lange termijn te kijken naar de effecten van de

maatregelen die nu getroffen worden. Dit advies bevat aandachtspunten, op deelgebieden komen we komende tijd met aanvullend advies.

Wat zijn de belangrijkste verschillen en overeenkomsten tussen uw advies en dat van de SER-denktank en de werkgroep van burgemeester Halsema?

Belangrijker dan de verschillen zijn de overeenkomsten. Wij wijzen bijvoorbeeld alle drie op het beschermen van kwetsbare groepen en het tegengaan van kansenongelijkheid. Een zeer belangrijk punt dus. Ook is er bijvoorbeeld overlap in de adviezen over het hervormen van de arbeidsmarkt, omdat grote groepen Nederlanders geen zekerheden meer onttelen aan werk als het even tegen zit.

De verschillen zitten meer in de focus van de verschillende adviesgroepen. Bij de werkgroep van burgemeester Halsema lag de focus op de kwetsbare groepen. Ook staat bij deze werkgroep de lokale praktijk centraal. De SER-denktank handelde vanuit een sociaal-economisch perspectief. Ons perspectief heeft de breedste scope. Wij adviseren het kabinet vanuit sociaal, economisch, leefomgevings- en gezondheidsperspectief. En wij doen dit natuurlijk op wetenschappelijke basis.

Wat is nu precies de rol van dit samenwerkingsverband?

Het SCP, CPB, PBL en RIVM hebben de krachten gebundeld om het kabinet te adviseren over de gevolgen van de coronacrisis op andere terreinen dan alleen de volksgezondheid. Wij brengen op onafhankelijke wijze onze wetenschappelijke kennis op een breed scala van terreinen in: de economie, gezondheid, veiligheid, de toegankelijkheid van voorzieningen, leefomgeving en sociale gelijkheid.

OVER DE ADVIEZEN

U geeft aan dat het kabinet bij haar beleid moet uitgaan van het begrip 'brede welvaart'. Wat bedoelt u hiermee?

Bij brede welvaart kijk je naar meer zaken dan alleen gezondheid of economie. Er zijn immers meer zaken die mensen belangrijk vinden in het leven. Het gaat dan bijvoorbeeld ook om het onderwijsniveau, het gevoel van veiligheid van mensen, de toegankelijkheid van voorzieningen en de kwaliteit van de leefomgeving. Al die aspecten moeten worden meegewogen bij het herstelbeleid van het kabinet.

Waarom wilt u de begrippen 'anderhalve meter samenleving' en 'nieuw normaal' afschaffen?

Begrippen als '1,5 metersamenleving' en 'nieuw normaal' suggereren iets dat mensen niet *willen*. Namelijk dat de maatregelen die het kabinet neemt een structureel karakter hebben. Dat het feit dat opa's en oma's hun kleinkinderen niet zien iets is dat straks de gewoonste zaak van de wereld is. Of dat in de zorg sociaal contact ontbreekt. Naast het feit dat mensen een 1,5 meter samenleving niet als een 'nieuw normaal' zien en dit dus ook niet willen, is het ook zo dat veel Nederlanders het lastig vinden om zich in praktische zin aan die 1,5 meter te houden. Het niet aan de gestelde norm van 1,5 meter *kunnen* en *willen* voldoen zet het draagvlak voor het beleid onder druk.

Als we al naar een ander soort samenleving toe gaan, dan kun je daar ook vanuit een positief perspectief naar kijken. Deze crisis is het moment om bepaalde veranderingen door te zetten, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt of in de zorg. Of bij het verduurzamen van onze samenleving.

U geeft aan dat het belangrijk is om korte termijn kwesties aan lange termijn veranderingen te verbinden. Waarom is dat zo en heeft u hiervan een voorbeeld?

We wijzen het kabinet erop dat de coronapandemie – ondanks het grote leed dat het veroorzaakt – ook mogelijkheden biedt om onze lange termijn doelen sneller te realiseren. Zo zien we bijvoorbeeld dat grote groepen Nederlanders geen zekerheden meer ontfangen aan werk als het even tegen zit. Redenen hiervan zijn o.a. dat de arbeidsmarkt uit steeds meer zelfstandigen bestaat en werknemers en werkgevers nog lang niet altijd bezig zijn om ‘een leven lang leren’ in de praktijk vorm te geven. Ons advies is daarom, om tegen de achtergrond van deze crisis, de plannen die er nu liggen om de arbeidsmarkt fundamenteel te veranderen versneld door te voeren. Hetzelfde geldt voor het zoeken naar duurzame bedrijvigheid en het herstel van de economie te koppelen aan eerder gestelde klimaatdoelen

U geeft aan dat de verschillende coronamaatregelen van invloed zijn op de keuzevrijheid, rechten en plichten van burgers, bedrijven en overheden. Wat is hier precies het probleem?

Wij zien dat allerlei coronamaatregelen van invloed zijn op de keuzevrijheid, rechten en plichten van burgers, bedrijven en overheden. Hier is geen sprake van een ‘nieuw normaal’. Het is daarom belangrijk dat het kabinet hier steeds helder over communiceert. Als structureel thuiswerken wordt opgelegd dan raakt dat de keuzevrijheid van burgers en bedrijven en is het van belang de verantwoordelijkheden, plichten en rechten van mensen steeds expliciet te maken. Ook als dat tijdelijke maatregelen betreft.

U geeft aan dat het kabinet bij het herstelbeleid meer rekening moet houden met verschillen tussen groepen en regio's. Gaat dat nu dan mis?

Wij adviseren het kabinet aandacht te hebben voor kwetsbare groepen. Omdat er grote verschillen zijn tussen deze groepen, schieten generieke maatregelen soms te kort. Wij pleiten dus voor maatwerk. Als voorbeeld wijzen we op zzp-ers. Hier zitten enorme verschillen tussen en waar sommige zzp-ers veel baat hebben bij een steunpakket van het kabinet, kan dat voor anderen – bijvoorbeeld zelfstandigen met een middeninkomen – weer anders uitpakken. We zagen dit bijvoorbeeld bij de Tozo, een van de steunmaatregelen voor ondernemers van het kabinet.